

Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци

ОЦЕНКА НА РИСКА ПРОУЧВАНЕ ЗА САНИРАНЕ

Част I

ФАЗА: РП

Обект: Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци”, гр. Тервел

Варна, 2019 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Оценка на потенциалния риск за околната среда	3
1.1. Обща характеристика на обекта подлежащ на закриване и рекултивация	3
1.2. Инвентаризация на замърсяването	4
1.3. Систематичен подход за установяване на заплаха	6
1.4. Оценка на риска	7
1.4.1. Комплексна оценка	7
1.4.2. Математическо моделиране за степента на разпространение на замърсителите в подповърхностното пространство	9
1.5. Резултати	15
II. Проучване за саниране (закриване) на депото	16
2.1. Предложение за саниране	17

I. Оценка на потенциалният риск за околната среда

Оценката е извършена в съответствие с чл. 21 от *Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (ДВ. бр.83/2004 г.)*, за установяване нивото на риск и потенциална опасност за почвата, геоложката основа, атмосферния въздух, повърхностните и подземни води.

Целта на настоящата оценка е да се проучат основните параметри на средата и степента на тяхното изменение, както и определяне на необходимото ниво на еквивалентна защита на компонентите на околната среда, засегнати или увредени в най-голяма степен от дейността на общинското депо за неопасни отпадъци.

Приложен е напълно диференциран и систематичен подход на оценка за обекта, подлежащ на закриване и рекултивация, като се акцентира на потенциалните източници на замърсяване, пътеки на въздействие и категорията на риск за околната среда.

Получените резултати ще послужат за изходна база при определяне технологията за саниране и приложимостта на възстановителните мерки.

1.1. Обща характеристика на обекта подлежащ на закриване и рекултивация

Площадката е с координати: 43° 45,144 С; 27° 23,323 И (WGS84), надморска височина 208 м.

Депото се намира в землището на гр. Тервел, на 1 км. югозападно от регулацията на населеното място и на 2 км. от жилищните зони. На юг-югозапад площадката граничи с пасище, а на север с обработваеми земеделски земи.

Отстоянието на границата на площадката на депото до най-близкият воден обект е 1.5 км (микроязовир в северна посока). Най-близкият сондажен кладенец за водоснабдяване на гр. Тервел с питейна вода се намира на 4 км., а най-близкото общо и индивидуално водоползване е на 1 км., южно от депото.

Информационна карта на обекта

Табл. 1.1-1.

№	Показатели	Описание
1	Рег. №	Номер на депото по регистър 92
2	РИОСВ	Регионалната инспекция по околната среда и водите – гр. Варна
3	Местоположение на депото	№ на поземления имот № 000042, съгласно план за земеразделяне, гр. Тервел, община Тервел.
4.	Собственик на депото	Община Тервел, гр. Тервел, ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 8, Дан.№ 1087005530, тел.05751/20 75,факс 05751/23 91
5.	Статус на депото	Действащо.
6.	Документация за удостоверяване състоянието на депото	Експлоатира се без административни процедури
7.	Трайно предназначение на територията на площадката на депото	Нарушена територия или др. територия – сметище съгласно план за земеразделяне.

8.	Вид на отпадъците по Нар. № 3	Смесени битови отпадъци: 20 03 01. Смесени отпадъци от строителство и събаряне: 17 09 04
9.	Начало на експлоатацията	1977 г.
10.	Край на експлоатацията	2009 г.
11.	Средногодишно количество отпадъци	3365.4 м ³
12.	Проектна площ (дка)	На депото 72.3 дка.
		На отпадъчното тяло 72.3 дка.
13.	Разширение (дка)	Няма.
14.	Фактическа заета площ (дка)	На депото 33.4 дка.
		На отпадъчното тяло 33.4 дка.
15.	Рекултивирана площ (дка)	Няма.

1.2. Инвентаризация на замърсяването

Разглежданото замърсяване е от типа “неорганизирано депо за отпадъци”. Депонирани са предимно битови и по-малка част строителни отпадъци. Натрупването е осъществявано неравномерно върху цялата площ на обекта.

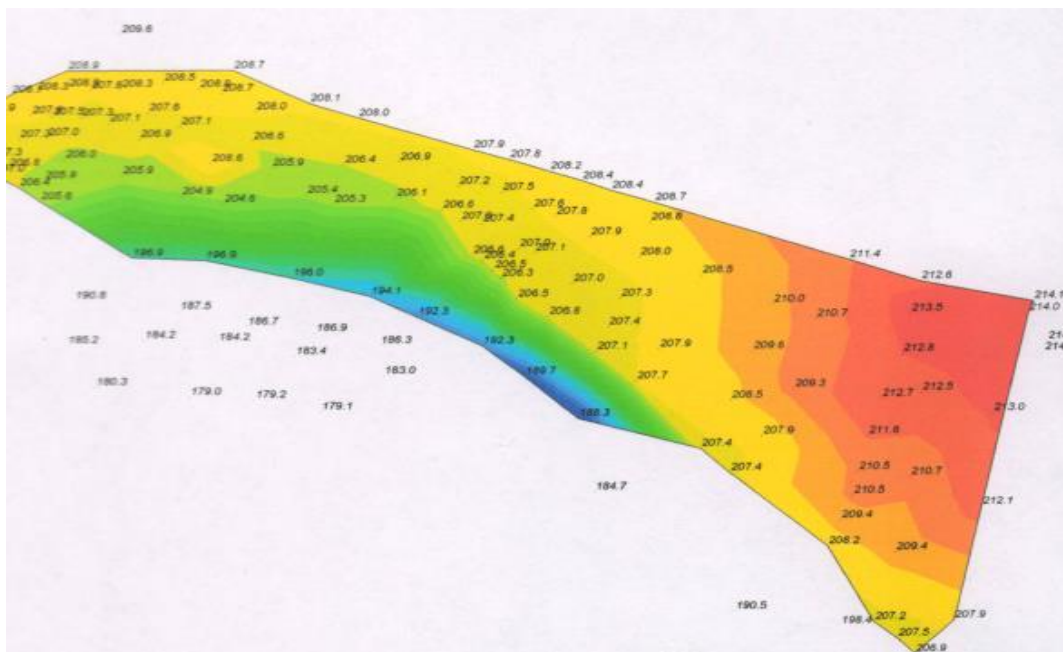
Предвид неорганизирания характер на депото, точен отчет за количеството и обема на приетите отпадъци през експлоатационния период не съществува.

Поради тази причина общият обем на отпадъците е определен по геодезичен способ, в съчетание с интерполация на таблични стойности за нормата на натрупване, при отчитане степента на благоустрояване и броя на жителите в разглеждания район. Отчетена е мощността на отпадъчното тяло и степента на естествено уплътнение на отпадъците.

Табл. 1.2-1.

Депо	Площ [m ²]	Обем [m ³]
Тервел	33 400	107 694

За визуализация на площното разпределение на отпадъците в различните части на депата са използвани теренни модели на хипсометрично оцветяване.

Потенциалът на източниците на вредни вещества е изчислен по методиката “Приблизителни стойности на вредността на веществата (r_0 стойности), предназначени за оценка на стари замърсявания”, Германия - 1993 г.

Съгласно тази методика, източниците са определени в зависимост от потенциалния риск, който могат да предизвикат:

Код	Наименование на отпадъка	Стойност на r_0	
		средна	интервал
20 03 01	Смесени битови отпадъци	3.0	2.0 – 4.0
20 02 01	Биоразградими отпадъци	2.0	2.0 – 2.0
17 09 04	Смесени отпадъци от строителство и събаряне, различни от упоменатите в 17 09 01, 17 09 02 и 17 09 03	3.0	3.0 – 3.0
17 01 07	Смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06	2.0	1.0 – 3.0
17 05 06	Изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05	1.0	1.0 – 1.0

От направения анализ може да се обобщи, че концентрирането на отпадъците е съсредоточено основно в източната и югоизточната част на депото за неопасни отпадъци, гр. Тервел. Същевременно съдържанието на вредни вещества се очаква да бъде по-голямо в тези зони, които се определят и като основните потенциални източници на въздействие.

1.2.1. Анализ на източниците на вредни вещества

Като източник с най-висок потенциал на вредност са определени смесените битови отпадъци със средна стойност на r_0 3.0 и интервал от 2.0 до 4.0.

За определяне поведението на отпадъците в депото са използвани данни от основно охарактеризиране на смесени битови отпадъци, генерирани в община Аксаково (м. октомври 2009 г.). Регионът попада в категория – населени места от тип „В” т.е

преобладаващо население от селски тип, идентично по демографски, социален и икономически статус с това от община Тервел.

На база получените резултати са изведени съответните ключови параметри, оказващи пряко влияние върху химическата активност и поведението на инфилтратата.

Резултатите от анализите са сравнени с граничните стойности, посочени в приложение № 1 от Наредба № 8 от 24 август 2004 г. (ДВ, бр. 83/2004 г.), отнасящи се за депа за неопасни отпадъци.

1.2.1.1. Изпитване за просмукване - инфилтрат

Показател	As	Cd	Cr	Cu	Ni	Pb	Zn	Cl	SO ₄	F	Hg	DOC
Co, mg/l	0.05	0.002	0.01	0.70	0.02	1.41	0.62	9037	408	0.1	0.01	952
Наредба № 8 Co, mg/l	0.3	0.3	2.5	30	3.0	3.0	15.0	8500	7000	40	0.03	250

1.2.1.2. Изпитване за излужване – поведение на отпадъците

Показател	Резултати	
	L/S 2 l/kg	L/S 10 l/kg
pH	8.20	7.50
Електропроводимост $\mu\text{S.cm}$	8100	16400

Показател	mg/kg												
	TDS	As	Cd	Cr	Cu	Ni	Pb	Zn	Cl	SO ₄	F	Hg	DOC
L/S 2 l/kg	50672	0.108	0.001	0.01	1.40	0.01	2.82	1.24	1807	816	0.01	0.01	1904
L/S 10 l/kg	93040	0.270	0.001	0.01	2.30	0.01	9.50	1.80	3142	3770	0.01	0.01	1032

Показател	mg/kg												
	TDS	As	Cd	Cr	Cu	Ni	Pb	Zn	Cl	SO ₄	F	Hg	DOC
L/S 2 l/kg	50672	0.108	0.001	0.01	1.40	0.01	2.82	1.24	1807	816	0.01	0.01	1904
Нар.№8 2 l/kg	40000	0.4	0.6	4.0	25.0	5.0	5.0	25.0	10000	10000	60.0	0.05	380

Показател	mg/kg												
	TDS	As	Cd	Cr	Cu	Ni	Pb	Zn	Cl	SO ₄	F	Hg	DOC
L/S 10 l/kg	93040	0.270	0.001	0.01	2.30	0.01	9.50	1.80	3142	3770	0.01	0.01	1032
Нар.№8 10 l/kg	60000	2.0	1.0	10.0	50.0	10.0	10.0	50.0	15000	20000	150.0	0.2	800

Ключови параметри:

- Разтворен органичен въглерод (DOC)
- Хлориди
- Разтворени вещества (TDS)
- Олово

1.3. Систематичен подход за установяване на заплаха

За целите на оценката е извършен систематичен анализ на зависимостта “Източник – Заплаха”, изразяващ се в алгоритъм, отчитащ източника на вредност, средата на разпространение и потенциал за въздействие (увреждане):

Матрица: Източник на вредни вещества						
Обем [m³]	Класове на застрашеност, г0 (по видове отпадъци)					
	1	2	3	4	5	
1 - 1000	0	5	15	35	45	mI
1001 - 5000	1	7	19	37	47	
5001 - 10 000	2	10	23	39	49	
10001 - 20 000	3	13	27	41	51	
20001 - 50 000	4	15	31	43	53	
50001 - 100 000	5	17	34	45	54	
100001 - 500 000	5	19	37	47	55	
> 500 000	5	20	40	49	55	

Матрица: Път на пренос				
Разстояние от основата на замърсяването до нивото на подземните води	Пропускливост [m/s]			mII
	$K\phi \leq 10^{-6}$	$10^{-4} \geq K\phi > 10^{-6}$	$K\phi > 10^{-4}$	
> 10 m	0	4	8	
2 – 10 m	1	5	10	
0 – 2 m	3	8	13	
В подземните води	9	12	15	

Матрица: Отдалеченост от обектите под въздействие							
Отдалеченост от:	Няма връзка	>1 000m	до1 000m	до 500m	До 100m	В самия обект	
Водовземания за водоснабдяване	0	0	15	25	25	25	aI
Санитарно охранителна зона 3	0	0	0	12	12	25	aII
Площ, планирана за водосбор за питейна вода	0	0	0	0	0	10	aIII
Санитарно охранителна зона за минерални води	0	0	0	12	12	25	aVI
Детска градина/площадка	0	0	0	0	0	25	bI
Земеделска земя	0	0	0	0	0	25	bII
Жилищни сгради	0	0	0	0	0	25	bIII

Район на наводнения	0	0	0	0	0	5	cI
Водни обекти и течения	0	0	0	2	2	5	cII
Защитени територии	0	0	0	0	0	4	cIII

Първоначална оценка	
Изходен риск [ml]	
min	max

Оценъчно число	
Фактор на въздействие [a b c]	
min	max

75

Окончателната оценка изчислена чрез алгоритъма се образува средно аритметично от минималната и максималната стойност. Получената стойност се интерпретира като израз на очакваната с най-голяма вероятност опасност от замърсяване на околната среда.

Класификационните критерии за приоритетност на действията, произтичащи от алгоритмичния анализ се извършва съгласно таблицата:

Потребност от действия	Резултат от оценката
I ниво на неотложност	> 90
II ниво на неотложност	70 – 89
Възможно по – късно третиране	30 – 69
Временно не се налагат действия	0 - 29

От проведеният систематичен анализ за депото е установено конкретно съмнение за увреждане на околната среда, като за предполагаемия случай на въздействие е необходимо да бъдат предприети действия от второ ниво на неотложност, т.е проучване и извършване оценка на риска.

1.4. Оценка на риска

1.4.1. Комплексна оценка

За определяне на комплексната оценка на риска е използвана одобрената от МОСВ методиката, разработена от научният център “Розендорф”, Германия, за оценка на стари замърсявания (“*Sächsischen Richtlinien zur Gefährdungseinschätzung von Altlasten*”) с прилагане на лицензиран софтуерен продукт GEFA 4.

Методиката представлява поетапно оценяване на разглеждан обект въз основа на разширяване обема на събираната информация и конкретните данни. Отделните етапи на

оценката се наричат доказателствени нива (ДН). За определяне на опасността от замърсяване с вредни вещества и критериите за необходимост от предприемане на действия са разработени съответни алгоритми, които изясняват логическата последователност на отделните работни етапи и влиянието на резултатите от проучванията. Оценяването се извършва на различни доказателствени нива в зависимост от обема и достоверността на изходната информация. Резултатите от оценката дават основание за предлагане на решение за следващи действия.

В програмата (GEFA 4) са заложили поредица от критерии и алгоритми за оценяване опасността от депата. Тези алгоритми позволяват да се получи число (R), отразяващо комплексната оценка за въздействието на депата и хранилищата за отпадъци върху защитаваните обекти (подземни води, почви и повърхностни води). Комплексният риск представлява произведение от пет макро фактора, които отразяват същественото влияние на местните условия и начините на ползване на природните ресурси за конкретен обект.

За всеки обект се определя среден ($R_{average}$) и максимален риск (R_{max}). Средният риск е основа за приоритизиране на обектите и планиране на дейностите за проучване и саниране във времето, а максималният риск е основа за планиране на саниращи мероприятия.

1.4.1.1. Проучване и оценка

Въз основа на резултатите от систематичния анализ, на проучване и оценка подлежат следните обекти за защита:

- почви;
- подземни води;
- атмосферен въздух (контактен въздух, над отпадъчното тяло).

Алгоритъмът на резултатите, определен въз основа на критериите заложили в програмата е следния:

Депо	Почви										
	Ro	m1		m2		m3		m4		R4	
		ср.	max	ср.	max	ср.	max	ср.	max	ср.	max
Тервел	2.0 (3-4)	1.2	1.2	1.2	1.2	0.8	0.8	0.8	1.0	2.7	4.6

Забележка: оценъчния лист KONTA е представен в приложение

Депо	Подземни води										
	Ro	m1		m2		m3		m4		R4	
		ср.	max	ср.	max	ср.	max	ср.	max	ср.	max
Тервел	2.0 (3-4)	1.0	1.0	0.5	0.5	1.0	1.0	1.0	1.0	1.5	2.0

Забележка: оценъчния лист KONTA е представен в приложение

Депо	Въздух										
	Ro	m1		m2		m3		m4		R4	
		ср.	max	ср.	max	ср.	max	ср.	max	ср.	max
Тервел	2.0 (3-4)	0.6	0.6	1.4	1.4	0.8	0.6	1.2	1.2	1.8	3.2

Забележка: оценъчния лист KONTA е представен в приложение

1.4.2. Математическо моделиране за степента на разпространение на замърсителите в подповърхностното пространство

Основната цел на математическия модел е да демонстрира разпространението и миграцията на замърсителите в геоложката основа с помощта на специализираната софтуерна програма VS2DI (USGS).

Програмата използва числов модел базиран на метода на крайните разлики за решаване на уравнението на Richards, изразяващо функцията на потока и на уравнението, описващо преносът на вещество. В този модел връзката между всмукващия потенциал Ψ , съдържанието на влага в почвата ω и относителния коефициент на филтрация (коефициента на влагопроводност) $\bar{k}$ може да бъде моделирана с помощта на функциите, предложени от van Genuchten (1980), Brooks and Corey (1964), Haverkamp et al (1977) или чрез таблични стойности. Използваното уравнение за описване на движението на разтвори в ненаситена среда може да се запише като (Bear, 1979):

$$\frac{\partial \theta c}{\partial t} = \nabla \cdot \overline{\theta D_h} \cdot \nabla c - \nabla \cdot \bar{v} c + SS$$

където:

θ - обемната влагонаситеност, [-];

c - концентрацията на съответния замърсител, [ML⁻³];

t - времето, [T];

∇ - диференциален оператор, [L⁻¹];

$\overline{D_h}$ - тензор на хидродинамичната дисперсия, [L²T⁻¹];

$\bar{v}$ - вектор на скоростта на движение на течността, [LT⁻¹];

SS - членът описващ приходът (разходът) на вещество в разтвора, [ML⁻³T⁻¹].

Членът SS отразява процесите, обуславящи постъпването (или напускането) на вещество в течната фаза.

1.4.2.1. Концепция на математическия модел

Възприетият сценарий отразява най-неблагоприятният случай, при който средата не задържа силно подвижните замърсители и те свободно мигрират в подповърхностното пространство т.е. замърсените води се разглеждат като нереактивоспособен разтвор.

Проследено е поведението на хлоридните йони, тъй като се съдържат в големи концентрации в отпадъчните води (инфилтрат), които поради изключителната си подвижност, маркират фронта на замърсяване в подповърхностното пространство.

Като период на въздействие се разглежда експлоатационния срок на депото, през който замърсените води постъпват в основата под него. В модела времето за симулация е разделено на 32 стрес периода, всеки с продължителност 1 г.

В регионален план от повърхността в дълбочина постъпват приблизително 15 % от падналите валежи, т.е. със скорост на инфилтрация $W = 2 \times 10^{-4}$ m/d. Съдържанието на хлоридни йони в инфилтриращите се валежни води е незначително и за тях може да се приеме, че $c_{Cl} \approx 0$ mg/l. Същевременно концентрацията на бързоподвижните хлоридни йони в отпадъчните води е много по-висока, $c_{Cl} = 1000$ mg/l.

Обект на разглеждане е геоложката основа на площадката по профила, ориентиран по направление северозапад-югоизток. В неговият разрез са отделени следните хидрогеоложки единици:

Хидрогеоложка единица	Литоложка характеристика	Коефициент на филтрация k , m/d
Първи слабо проницаем пласт	Глини, черни, опочвени	0.02
Втори слабо проницаем пласт	Глини, червеникавобежови с дребни чакъли	0.04
Силно проницаема зона	Варовици, силно изветрели, напукани с глинест запълнител	0.75

Използваните в математическия модел средни стойности на филтрационните и миграционните параметри за всяка хидрогеоложка единица са представени в следната таблица:

Параметър	Хидрогеоложка единица		
	Първи слабо проницаем пласт	Втори слабо проницаем пласт	Силно проницаема зона
Обща порестост n ,	0.638	0.757	0.538
Плътност на скелета ρ_d , g/cm ³	1.63	1.52	1.74
Коефициент на филтрация k , m/d	0.02	0.04	0.75
Забавящ фактор R_f	1.0	1.0	1.0
Надлъжна дисперсивност α_L , m	3.0	1.5	3.5
Коефициент на дифузия D_M , m ² /d	4×10^{-4}	3×10^{-4}	1.5×10^{-4}

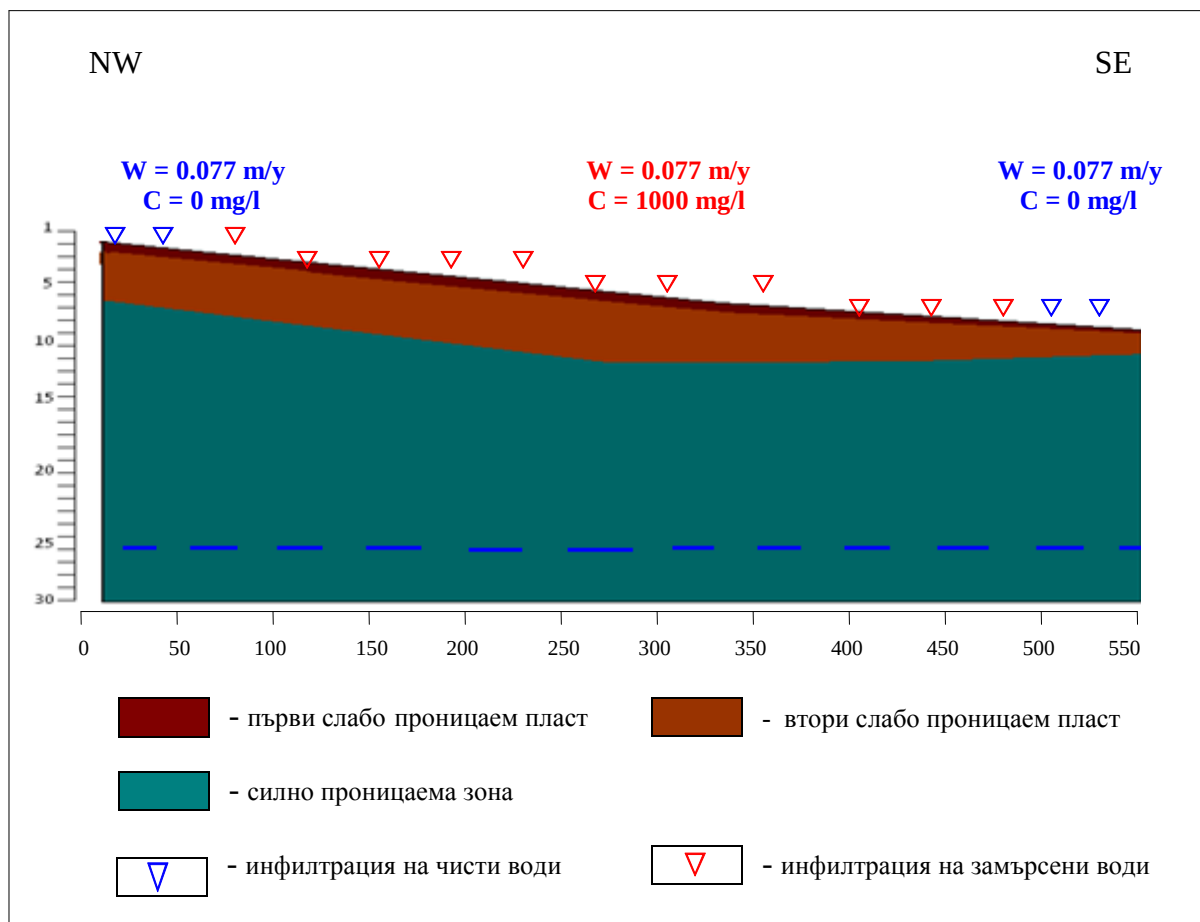
При тези начални и гранични условия, получените прогнозни резултати ще предоставят възможност за извършване на адекватна оценка за състоянието на геоложката среда и подповерхностното пространство през периода на експлоатация на депото.

1.4.2.2. Композиране на математическия модел

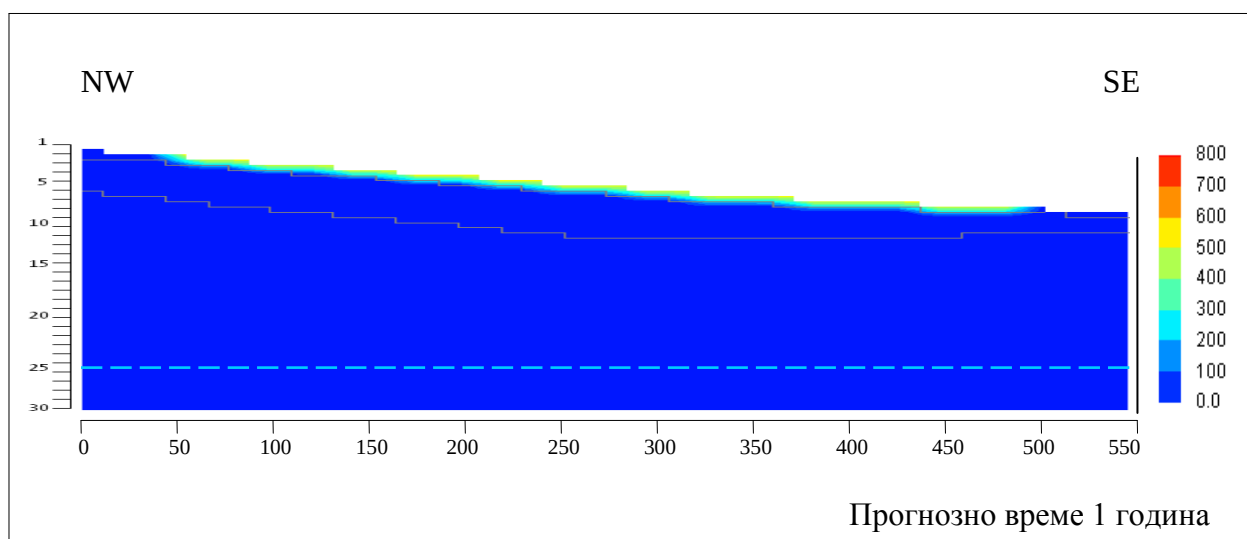
Базиран на наличната геоложка и хидрогеоложка информация за площадката е разработен локален дву-пространствен числов модел, представящ ненаситената и наситената област под зоната на източника на замърсяване. Отделените в профила на площадката ниско рангови хидрогеоложки единици са симулирани със съответните моделни зони. Всяка моделна зона е зададена с геометрия, филтрационни и миграционни характеристики, отговарящи на реалните обекти, установени от проведените хидрогеоложки проучвания на площадката. Границата между водонаситената и неводонаситената зона е показана със синя пунктирна линия.

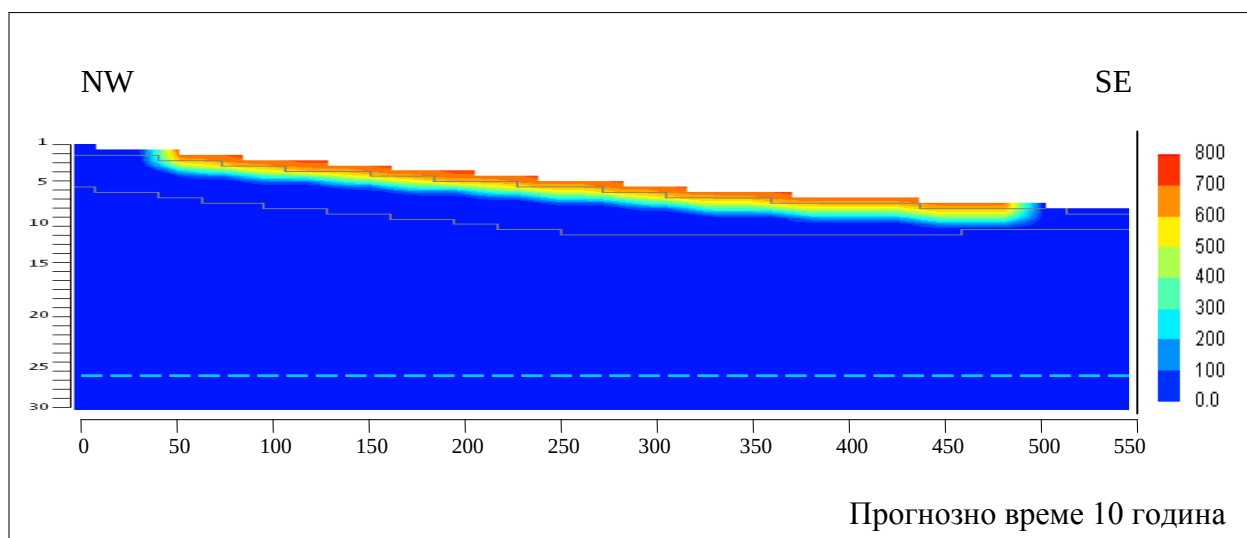
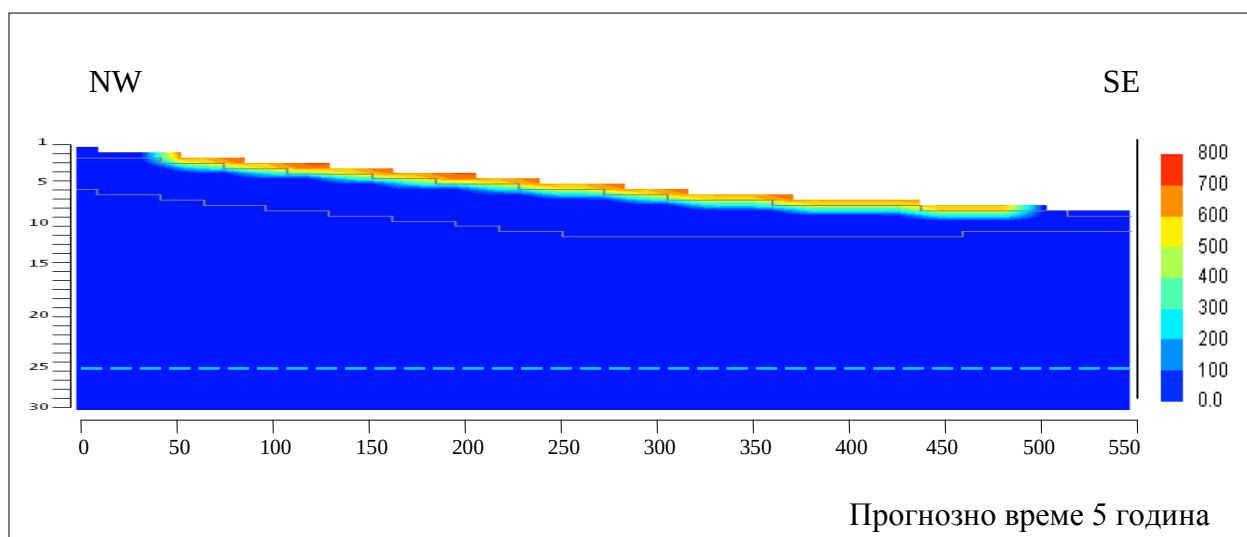
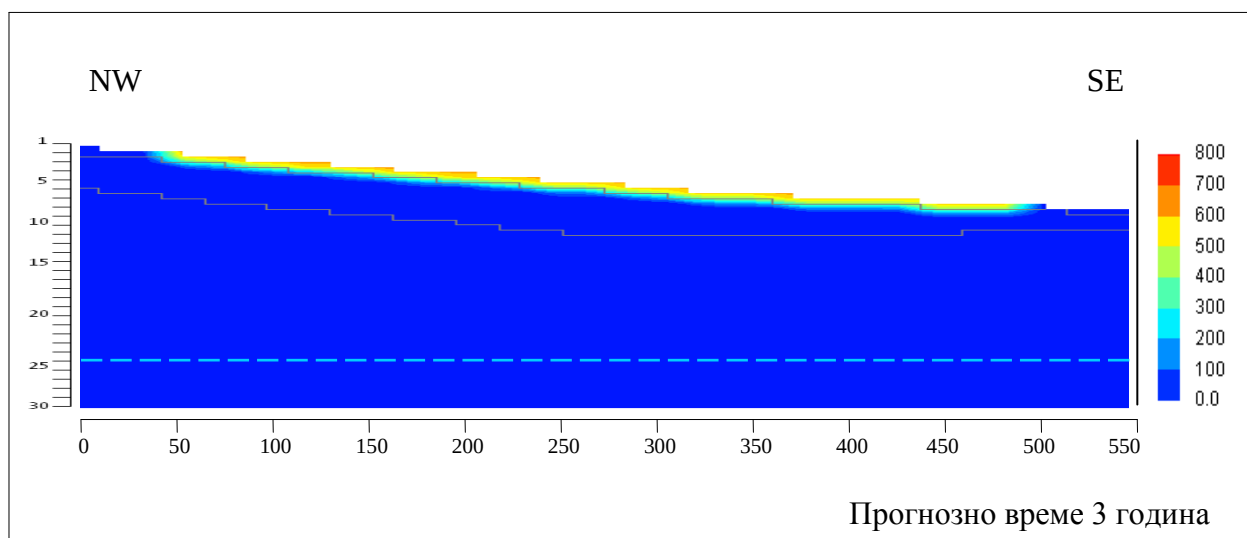
При решаването на филтрационната задача е приета функционалната зависимост на van Genuchten, като за параметрите RMC, α и β са използвани посочените в специализираната литература стойности за подобен тип геоложка среда.

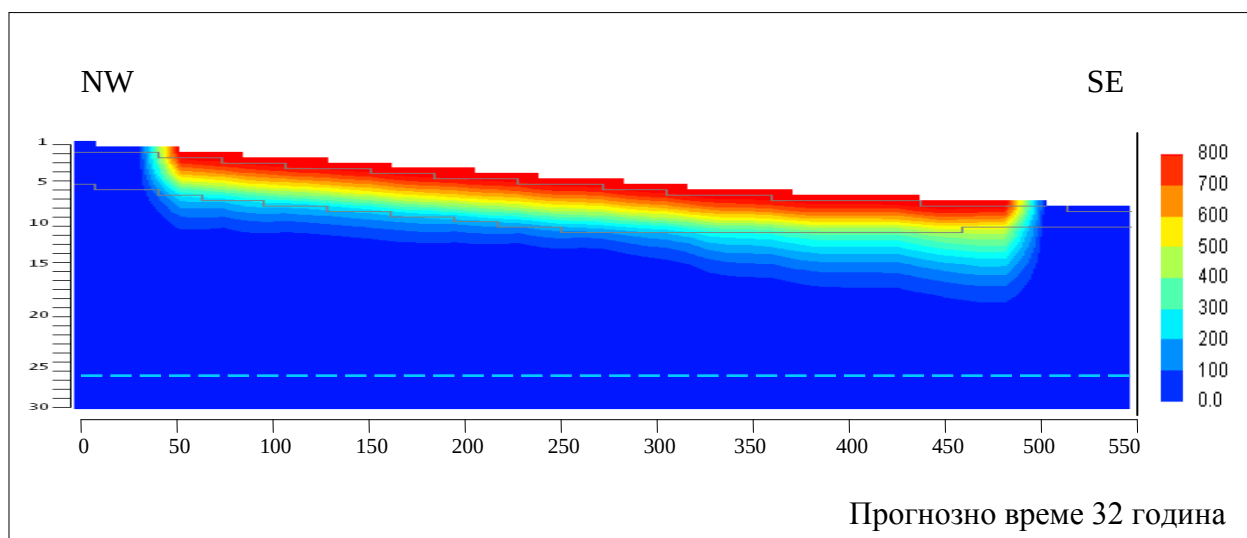
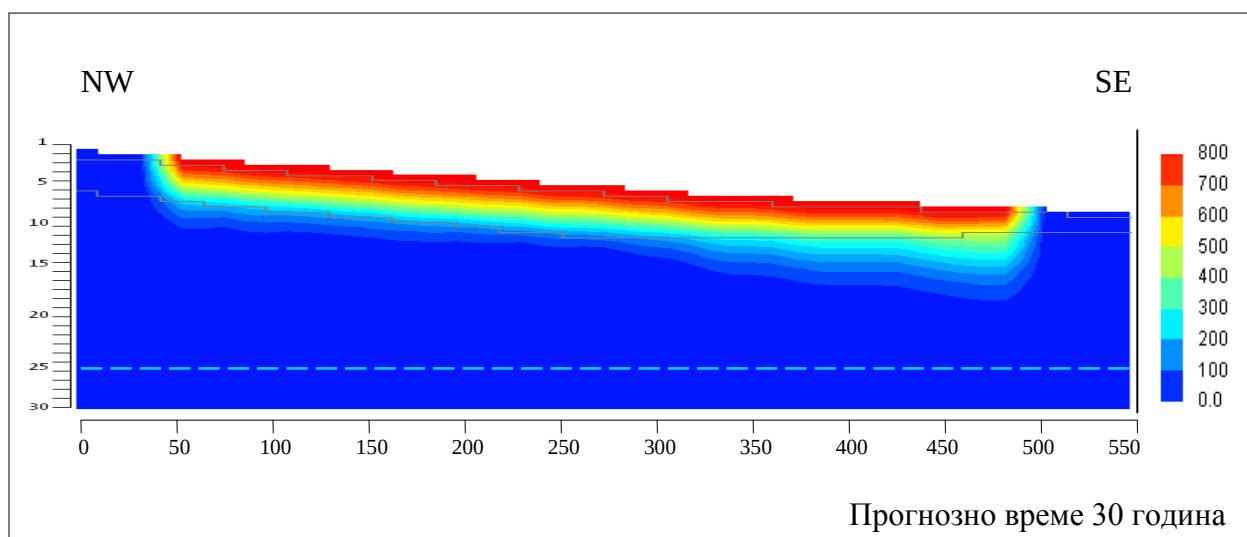
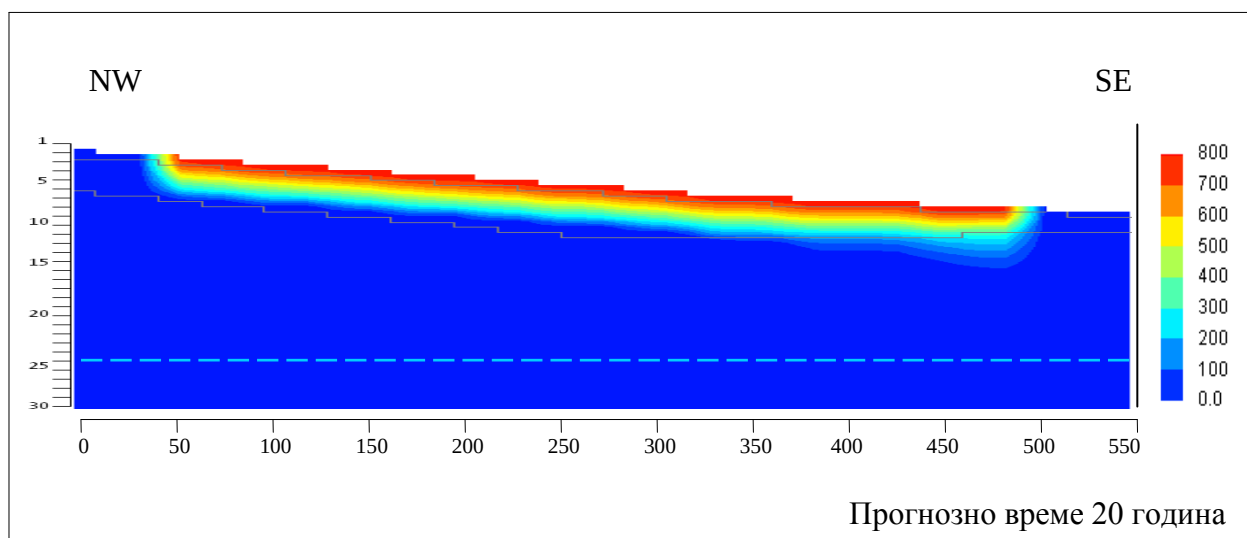
В модела времето за симулация е разделено на 32 стрес периода, като всеки период е с дължина 1 г. През стрес периодите се приема, че входящата концентрация на хлоридни йони е $c_{Cl_2} = 1000$ mg/l.

Фиг. 1. Граници на моделните зони и гранични условия

1.4.2.3. Анализ на чувствителността

С разработения математически модел в края на всеки стрес период е извършена прогноза за размерите и степента на замърсяване в геоложката основа под депото.

Представените фигури илюстрират настъпилите промени в концентрационното поле в условията на непрекъснато постъпване на замърсители в земната основа.

При постоянен източник на замърсяване, силно подвижните замърсители (хлориди) проникват в дълбочина, като тяхната концентрация в подповърхностното пространство непрекъснато нараства. Фронтът на замърсената зона е достигнал приблизително 17 m за 32 годишен период от време, т.е. с вертикална скорост на движение 0.53 m/г. Установена е тенденция за постепенно латерално предвижване на замърсената зона.

Най-замърсени се очакват да бъдат повърхностните части на земната основа под депото, на дълбочина до 4 – 9 m. Съдържанието на хлоридни йони в тази зона в края на стрес периодите (32 г.) е в диапазона от 700 - 800 mg/dm³. Фронтът на замърсяване не достига подземните води.

1.5. Резултати

№	Общинско депо	Приоритетност на изпълнение	Оценка на риска		
			почви	подземни води	въздух
1	Тервел	Дългосрочно	I-II	I	I

№	Площадка	Защитаван обект		
		почви	подземни води	въздух
1	Тервел	I-II	I	I

Анализът на резултати от извършената оценка посредством комплексният риск и математическото моделиране на замърсителите в подповърхностното пространство определят депото за отпадъци, като източник **от втора категория на риск**.

Категория II включва депа с нисък до среден риск от замърсяване (битови, органични отпадъци, строителни отломки) и не представляват опасност за значително увреждане на околната среда. Възможните оздравителни мерки зависят от специфичните условия на терена.

II. Проучване за саниране

Целта на проучването се състои в избор на оптимален в екологичен и икономически аспект сценарий за саниране, на база доказателствения риск.

Съобразно определената приоритетна група се предлагат възможни мерки за рехабилитация и се разглеждат различни технически решения (модели), в зависимост от специфичните изисквания на средата.

За целите на настоящото проучване, от съществено значение се явява стойността на изчисления максимален риск ($R_{\max}$) за съответния защитаван обект, служещ като основа за планиране на саниращи мероприятия.

Депозит	Приоритетност					
	Почви		Подземни води		Въздух	
	$R_{\max}$	R_{avg}	$R_{\max}$	R_{avg}	$R_{\max}$	R_{avg}
Тервел	4.6	2.7	2.0	1.5	3.2	1.8

Разнообразието в технологично отношение на варианти за предотвратяване или ограничаване на конкретно въздействие, налага прилагането на систематичен подбор, основаващ се на ефективността на дадено решение в зависимост от съществуващия риск.

Моделите обхващат прилагане на подходящи мерки в зависимост от категорията на риск, изчислена по методиката за оценка на стари замърсявания ("Sächsischen Richtlinien zur Gefährdungseinschätzung von Altlasten"):

Модел "А" - "ex-situ" метод - Прилага се за депозити със среден риск, обем на отпадъците $< 5000 \text{ m}^3$, отстояние от регионалното депо $< 15 \text{ km}$.

Моделът включва: изгребване на отпадъците, транспорт до регионално депо, депониране в регионалното и биологична рекултивация на освободените площи.

Изпълнението на модела е в дългосрочен план. Не се налага допълнителни проучвания и мониторинг.

Модел "В" - "in-situ" метод - Прилага се за депозити със среден риск, обем на отпадъците $> 5000 \text{ m}^3$, отстояние от регионалното депо $> 15 \text{ km}$.

Моделът включва: профилиране на отпадъците (разстилане и подравняване), трикратно уплътняване, междинно запръстяване, уплътняване на земните маси, изграждане на рекултивиращ слой, биологична рекултивация на освободените площи и защитни мерки.

Изпълнението на модела е в дългосрочен план.

Модел "С" - "in-situ" метод - Прилага се за депозити с много висок и висок риск, обем на отпадъците $> 50000 \text{ m}^3$, неподходящи условия за депониране, висок процент на органика в депонираните отпадъци и опасност от миграция на замърсителите.

Моделът включва: изгребване на отпадъците и временно предепониране в границите на депото, изграждане на долен изолиращ екран, изграждане на канавки за скатови води и подпорни стени, депониране на отпадъците на подготвената площадка (изгребване, транспорт, разстилане и уплътняване, междинно запръстяване), изграждане на горен изполиращ екран, вкл. система за отвеждане на биогаза, изграждане на рекултивиращ слой, биологична рекултивация (затревяване и частично залесяване) и защитни мерки.

Изпълнението на модела е в краткосрочен план за депата с много висок риск и средносрочен за тези с висок риск.

Модел "D" - "ex-situ" метод - Прилага се за депа с много висок и висок риск.

Моделът включва: изгребване на отпадъците, транспорт до регионално депо, депониране в регионалното депо, уплътняване с валяк и биологична рекултивация на освободените площи.

Изпълнението на модела е в краткосрочен план за депата с много висок риск, без ограничения за обема на отпадъците и отстояние до регионалното депо. За депата с висок риск изпълнението е в средносрочен план (при готовност на депата - приемници).

Мониторинг се предвижда при саниране на депа по модели "B" и "C".

2.1. Предложение за саниране

В конкретния случай, като целесъобразни по отношение на специфичните условия на средата и в зависимост от характера на замърсяванията (предимно битови и строителни отпадъци) се определят вариантите базирани на метода "in situ" – модел B и модел C.

При този метод се предприемат мерки за капсулиране на отпадъците, чрез повърхностно запечатване, посредством което се предотвратява достъпа на повърхностни води до отпадъците, както и прекия контакт на хора и животни с тях.

Крайното оформяне на повърхността на депото е под формата на купол с подходящ наклон, позволяващ безопасно оттичане на повърхностните води. Мярката е приложима за депа, чиято оценка на риска за защитавани обекти и територии е в диапазона от среден до много висок.

В зависимост вида и морфологията на депонираните отпадъци се използват минерални и/или синтетични материали (глина, земни маси с повишено съдържание на глинести частици, хумусна почва, синтетични геомембрани и др.), с които се цели постигането на максимална защита на околната среда, чрез предотвратяване разпиляването на отпадъците; събиране и отвеждане на повърхностните води; предотвратяване проявите на ветрова и водна ерозия, и като цяло възможната миграция на замърсители към подземните и повърхностните води, почвата, въздуха, както и създаване на условия за поява на растителност.

Дебелината на необходимия рекултивиращ пласт варира в зависимост от последващото ползване на територията на депото.

В конкретният случай, приоритизирането и окончателния избор на оптимален сценарий за саниране е извършен при съпоставяне на базови критерии, отчитащи най-общо основните аспекти за целесъобразност. Използван е опростен сравнителен модел, базиран на следните фактори:

- Адаптивност на варианта към особеностите на средата;
- Екологосъобразност;
- Икономическа оправданост.

Сравнението между отделните алтернативи и аспектите на влияние са разгледани в следната таблица:

Табл. 2.1-1.

Критерии	Модел "С "	Модел "В "
Адаптивност	+	+
Екологосъобразност	++	+
Икономическа оправданост	-	+
Оценка	+	++

Легенда към таблицата

++ много добър

+ добър

0 неутрален

- лош

Въз основа на резултатите от сравнителния анализ за прилагане на оздравителни мерки и в зависимост от категорията на риск, като най-подходящ в технологично, екологично и ценово отношение се препоръчва **модел "В"**.

Моделът е приложим за стари депа с големи размери или обеми, където в миналото не е извършван контрол при експлоатацията и липсват мерки за техническа безопасност (изолираща основа и др.).

Технологичният вариант включва: профилиране на отпадъците (разстилане и подравняване), трикратно уплътняване, междинно запръстяване, уплътняване на земните маси, изграждане на рекултивиращ слой, биологична рекултивация на освободените площи и защитни мерки, както и провеждане на дългосрочен мониторинг на компонентите на околната среда и отпадъчното тяло.

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Оценъчен лист KONTA – Почви
2. Оценъчен лист KONTA – Подземни води
3. Оценъчен лист KONTA – Контактен въздух